

ENGELLİLERDE CİNSEL EĞİTİM

Aile Bilgilendirme Kitapçığı

Kestel Rehberlik Araştırma Merkezi

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

ENGELLİLERDE CİNSEL EĞİTİM

“Engelli Olsun, Olmasın Her Birey Cinsiyeti ile Doğar.”

Cinsiyet kelime anlamı olarak “dişi” veya “erkek” olma şeklinde açıklanmaktadır. Cinsel kimlik ise kişinin cinsiyetinden haberdar olması ve cinsiyetine uygun davranışlar göstermesidir.

Maalesef, zihinsel ve fiziksel engelli çocuk ve gençlerin cinsel hakları olduğu unutulmakta, cinsel konulardaki bilgi gereksinimleri, cinsellikle ilgili duygu ve düşünceleri çoğu zaman göz ardı edilmektedir.

Toplum genellikle engellileri, cinselliğe ilgisi olmayan ve cinsiyetsiz görülen bireyler olarak görme eğiliminde. Bu yaklaşım engelli kişilerin cinsellik ihtiyacını yok sayma, görmezden gelmeye sevk edebilir.

Cinsellik, yaşamımızın ve kişiliğimizin önemli bir parçasıdır. Cinsellik hem normal gelişim gösteren bireylerde hem de engelli bireylerde yemek yemek, su içmek, uyumak kadar doğaldır.

Bu yüzden her insanın cinselliğini bilmeye ve toplum içindeki yerine, bireysel özelliklerini ve ahlaki değerlerine göre yaşamaya hakkı vardır.

Engelli çocuk sahibi olan ailelerin bir kısmı, çocuklarından gelen soruları nasıl cevaplayacaklarını kestirememekte, bir kısmı ise engelli çocuğuna nasıl bir cinsel eğitim vermesi gerektiğini düşünmemekte bu durumu göz ardı etmektedir.

Engelli çocuk sahibi bazı aileler, çocuğunun cinsel gelişimini bir problem olarak görür ve çocuğunun cinsel gelişimini engellemeye kalkar ki bu durumda da başarı sağlayamaz.

İşte ailelerin yaşadıkları bu sorunların üstesinden gelebilmelerinin tek yolu ailenin ve çocuğun “cinsel eğitim” konusunda bilgilenmesidir.

Cinsel eğitim denince kişilerin aklına ilk gelen vücut kısımlarının isimleri, fonksiyonları, üreme ve bununla ilgili konular olmaktadır.

Gerçekte cinsel eğitim bundan çok daha kapsamlı ve anlamlı olmalıdır. Cinsel eğitim; bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine karşı, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimleri ve değer yargıları geliştirmesi eğitimidir.

Engelli birey, cinsellik konusunda sağlıklı bilgilendirilmeden, ondan sorumlu cinsel davranış beklemek gerçekçi değildir.

Çocuklarımızı bilgilendirdiğimiz kadar koruyabiliriz. Eğer onları bilgilendirmekten kaçınırsak cinsel istismara maruz kalabilirler.

Cinsel Eğitim Nedir?

- ▶ Cinsel eğitim; çocukların ve ergenlerin bedensel, duygusal, sosyal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini takip etmek, kız ve erkek rollerini kabul etmelerine, kendi cinsinin özellikleri ve karşı cinsin özellikleri ile bir bütün içinde yaşamalarına yardımcı olmak amacıyla yapılan bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarıdır.
- ▶ Zihinsel engellilerde cinsel eğitim ise çocuğun cinsel dürtülerini kontrol altına alabilmesi, toplumsal normlara uygun bir şekilde yaşayabilmesi ve kendini her türlü cinsel istismara karşı korumayı öğrenebilmesini amaçlar.
- ▶ Cinsel yolla bulaşan hastalıklara ve istenmeyen gebeliklere karşı korunmayı öğretmektir.
- ▶ Engellilere verilecek cinsel eğitimin bir amacı da toplumsal yaşam içinde çıkabilecek problemleri önleme ve aynı zamanda yaşam kalitesini daha iyi bir düzeye getirmek olmalıdır.

Cinsel Eğitim Programında İşlenebilecek Konular

► İnsan gelişimi

- Vücut algısı, öz bakım becerileri ve kişisel hijyenin öğrenilmesi
- Fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel gelişimin desteklenmesi
- Cinsel kimlik kazanımı

► İlişkiler

- Aile içi ilişkiler
- Arkadaşlarla ilişkiler
- Karşı cins ile ilişkiler
- Aşk/sevgi
- Mahremiyet ve kişisel sınırlar

► Kişisel beceriler

- Karar verebilme
- İletişim kurabilme
- Kendini ifade edebilme
- Sorunları çözebilme
- Yardım isteyebilme

► Cinsel davranışlar

- Mastürbasyon
- Cinsel tacizden korunma becerileri
- Üreme sağlığı
- Kendini koruma becerilerinin kazanılması

► Toplum ve kültür

► Sağlıklı Cinsel roller

Engelli Bireylere Neden Cinsel Eğitim Verilmelidir?

- Kendi bedenini ve özelliklerini tanıması,
- Kendine güvenlerinin artması,
- Bedenlerine karşı sorumluluklarını öğrenebilmeleri,
- Ergenlik döneminde yaşanan bedensel değişiklikler konusunda bilgi sahibi oldukları zaman bedeni ile ilgili farklılaşmalarını daha çabuk kabullenebilmeleri,
- Cinsellik hakkında doğru bilgi edinerek, cinsellik hakkında duyduğu yanlış bilgileri reddedebilmeleri,
- Çevrelerinden gelebilecek uygunsuz teklifler ve baskılara direnmede daha başarılı olabilmeleri,
- Cinsel istismara karşı koyabilme konusunda bilgilendirilerek özellikle engellilere yönelik istismar olaylarının azalması,
- Cinsel kimlik oluşumunu sağlıklı dengeli bir biçimde tamamlayıp karşı cinsi tanıyarak kendi bedenlerine ve karşı cinse saygı duymayı öğrenebilmeleri,
- Toplum içinde sosyal ortamlarda nasıl davranması gerektiği öğrenilmesi sonucu topluma ve sosyal yaşama uyumun kolaylaşması,
- Sosyal becerilerin artması,
- Haklarını koruma/savunma becerilerinin gelişmesi,

Engelli Bireylere Neden Cinsel Eğitim Verilmelidir?

- Vücut bakımı ve hijyenini öğrenebilmeleri,
- Kendi cinselliği ile ilgili daha fazla sorumluluk alma yeterliğini kazanabilmeleri,
- Cinsel istismara maruz kalmamayı öğrenme, cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı dikkatli olma
- Hamile kalma riskinin en aza indirilmesi,
- Cinselliğini ifade etmek üzere daha kabul edilebilir davranış geliştirme ve uygun olmayan davranışları azaltmanın sağlanması,
- Cinsel eğitimi zamanında ve sağlıklı bir şekilde öğrenerek eğitim kurumundaki eğitim öğretim ortamından sağlıklı faydalanabilmeleri,
- Eğitim kurumunda aldığı tüm eğitimlerin yaşamında etkin bir şekilde kullanabilmeleri,
- Cinsel eğitim almış engelli bireylerin diğer bireylerle iletişimlerinin olumlu etkilenmesi,
- Cinsel gelişimi hakkında doğru ve erken eğitim alan ailelerin duygusal durumlarının daha sağlıklı olması,
- Cinsel eğitim almış engelli bireylerin okul sonrasındaki iş ve sosyal yaşamına daha kolay adapte olabilmeleri ve uyum sağlayabilmeleri,
- Cinsel eğitim bireyin olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesini sağlaması amaçlanmaktadır.

Cinsel Eğitim Verilmeyen Engellilerin Karşılaştığı Riskler

1) Shindell ve Kemptor' un yaptığı araştırmaya göre, engelli bireylerin kendilerine gösterilen ilgiye aşırı sevgiyle cevap verdikleri, cinsel ilişki için yapılacak bir teklifi, cinsel olarak sömürüleceklerini bilmeden mantıksız bir sevecenlikle kabul ettikleri bulunmuştur.

Ayrıca gerçeği ve gerçek olmayanı ayırma zorlukları olduğundan kolayca şaşırabilir ve korkutulabilirler.

2) Normal gelişim gösteren çocuklar arkadaşlarından, anne babasından veya kitaplardan istediği bilgiye ulaşabilir veya etrafındaki insanları gözlemleyerek nasıl davranması gerektiği hakkında fikir sahibi olabilir. Oysa engelli çocukların bilgi istemeleri ya da etrafını gözlemleyerek öğrenmeleri pek mümkün olmamaktadır.

3) Toplumsal kurallarını öğrenmede yaşadıkları yetersizlik ve muhakeme yeteneklerindeki yetersizlik nedeniyle cinselliği herhangi bir yerde ya da herhangi bir zamanda yaşamaya kalkabilirler. Bu gibi sebepler nedeniyle cinsel eğitim almaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Engelli Çocuğun Cinsellik İle İlgili Soruları İçin Neler Yapılmalıdır?

Çocuklar önce cinsiyetle ilgili fiziksel farklılıkları fark ederler. “Neden babaların bıyıkları var?”, “Neden babalar etek giymez?”, “Neden kızların pipisi yok?” gibi sorular ilk sorulardandır. Bu, anne-babanın da cinsiyetle ilgili ilk kez bilinçli davranışta bulunduğu andır. nk bu ana kadar cinsel eğitimin bir anlamda gizli kaldığını, su üstüne çıkmadan srdğun söyleyebiliriz. Çocuğun çevresinde yaşı yakın kardeşler, akraba veya komşu çocukları varsa cinsel konularla ilgili soruları daha erken sorabilmektedirler.

Çocuklarınızın “cinsiyetler” ya da “cinsellik” hakkında sorduğu sorular karşısında şaşırmayın, onu azarlayıp susturmayın, geçiştirmeye çalışmayın. Böyle bir tavır, çocuğunuzun bu konuyu daha çok merak etmesine ve bu konuyla daha ilgili olmasına sebep olacaktır. Soruyu duyduğunuzda sadece çocuğunuzun geleişim özelliklerini düşünün ve onların düzeyine uygun cevaplar vermeye çalışın. Cevaplarınız gerçekçi, yalın, yeterli ve çocuklarınızın anlayabileceği düzeyde olsun. Her şeyi anlatmaya çalışmayın.

Örneğin; “ben nasıl doğdum?” sorusuna “annen ve ben birbirimizi sevdik ve senin olmanı istedik. Sen önce çok küçük bir yumurtaydın, daha sonra annenin karnındaki küçük bir torbada yavaş yavaş bydn. Bir bebek olman aylarca sürdü. Sonra doktorların yardımıyla annenin karnından ıkarıldın ve artık dnyadaydın” denilerek cevap verilebilir.

Ergenliğe Girmiş Engelli Bir Birey İçin Neler Yapılmalıdır?

Ergenin vücutunu tanıması ve üreme organlarının işlevlerini bilmesi; ergenliğe ve beraberinde oluşan değişikliklere uyumunu kolaylaştıracaktır.

Ergenlik, cinsiyet hormonlarının salgılanması ile başlar. Kızlarda ilk adet görme, erkeklerde ise ilk cinsel boşalma bu dönemin en belirleyicileridir.

Birdenbire artan cinsel hormonların da etkisiyle bu dönemde cinsel içgüdüler ağırlık kazanır. Ergenlik çağının ortalarında, değişik cinsel rollerle, cinsel davranış ve deneyimler yaşar. Ergenliğin ilk yıllarında ergen, cinselliğini mastürbasyon yaparak yaşayabilir.

Ergenin Mastürbasyon Yapması Cinsel Bir Sapkınlık Değildir.

Çocuğun kendi kendine cinsel doyum sağlaması demek olan mastürbasyon zararlı bir yöntem olarak algılanmamalıdır. Bu nedenle böyle bir durumda çocuğunuza kızmamalısınız, onu utandırmamalısınız. Hatta tam olarak mastürbasyon yapmayı bilmeyen çocuğunuza bunu nasıl yapması gerektiğini sade bir şekilde anlatabilirsiniz. Engelli bireyin cinsel yönden uyarılmışlığını giderme, rahatlayıp doyuma ulaşmasına yardımcı olmak için mastürbasyon yöntemi öğretilbilir. Bu yöntem için bireye öğretilmesi gereken temel konu doyuma ulaşacağı yer tespit edilmeli. Banyo, en ideal yerdir.

- Otizmlili bireylerde empati kurabilme ve muhakeme yeteneđi zayıf olduđundan bu doyumda her yerde ulařmak isteyecektir özellikle keřfettikten sonra. Bu durumda aileye dűřen gűrev bu konu için evin içinde bir yer seçip bűyle bir durum gűzlendiđinde kısa cűmlelerle açıklama yaparak seçilen yere gűtűrűlmesidir. Uygun olan yer, banyodur.

- Pek çok engelli birey seksűel űzellikteki davranıřların yeri ve zamanı olduđunu bilmeyebilir. rnek olarak, markette bűyle bir durumla karřılařtıđınızda ona “bu űzel bir durum ve bunu yalnızken ve banyoda yapmalısın, burada diđer insanların yanında bunu yapamazsın” diyerek onu yűnlendirebilirsiniz.

- Engelli birey, bu iřin sadece banyoda yapılabileceđini kavramalıdır. Hem aile hem eđitmen olarak en bűyűk gűrev bu noktada bizlere dűřmektedir. Unutmayın ki her aile aslında bir eđitmendir.

- Zihinsel engelli birey cinsel organına dokunmak istiyorsa, o dűnemlerde dikkati bařka yűnlere kaydırmaya çalıřılmalı, zaman zaman gűzetim altında yalnız kalması ve cinsel organına dokunmasına izin verilmesi sađlanmalıdır.

- Ařırı derecede cinsel içerikli davranıřlar gűrűldűđűnde telařlanılmaması ve engellinin sulanmaması, cinselliđi arttırıcı besinlerden kaçınılması gerektiđi konusunda aile bilgilendirilmelidir.

- Engelli birey sadece cinselliđe odaklandıysa mutlaka bir uzmana bařvurulması, doktor űnerisiyle ilaç kullanılması űnerilmelidir.

Cinsel Eğitimde Yapılan Hatalar

- Susmak, sorulara cevap vermemek,
- “Ayıp” diye tepki göstermek, azarlamak,
- Hiç anlayamayacağı ya da yanlış yorumlayabileceği kadar karışık cevaplar vermek,
- Abartılı detay ve ayrıntılara girmek,
- Gerçeğe uygun olmayan, yanlış bilgiler vermek ,
- Çocuğun sorularını sürekli ertelemek, unutturmak, dikkatini başka konuya çekmek.
- Çocuğa ismi ile hitap etmek yerine sevgilim, aşkım, bir tanem, vb. riskli kelimeler kullanmak

* * *

Aslında tüm yaşlarda sorulan cinsel sorular için en önemli nokta anne-babanın soruları cevaplarırken ki tutumlarıdır.

Çocuğu kesinlikle ayıplamamak, azarlamamak, susturmamak gerekmektedir.

Ayıplayıp susturduğumuzda, çocuğumuz bu soruların sorulmaması gerektiği fikrine kapılabilir ve cevapları başka kişilerde arayabileceği gibi gözetleme veya deneyler yapma yollarına da başvurabilir.

Bu da cinsel eğitimin anne-babanın kontrolünden çıkması, bir anlamda istemediğimiz bir yöne gitmesi demektir.

Normal Karşılanabilecek Cinsel Davranışlar

Herhangi bir davranışı sorun olarak tanımlamadan önce çocuklar için meraktan kaynaklı, normal olduğunu düşündüğümüz davranışları hatırlamakta yarar vardır.

Bu davranışlar şunlar olabilir:

- * Cinsel organlar, göğüsler hakkında soru sormak.
- * Banyo yapan birini gördüğünde ilgi ile izlemek.
- * Doktorculuk oynamak.
- * Evcilik oynamak, anne-baba ve değişik rolleri üstlenmek.
- * Bazen çok heyecanlı, gergin, korkmuş iken cinsel organına dokunmak.
- * Arkadaşları ile cinsellik hakkında konuşmak.
- * Kızsa erkek, erkeksen kız arkadaşı olduğunu söylemek.
- * Giyinirken veya banyo yaparken yalnız olmak istemek.
- * Ayıp şakalar ve sözler duyduğunu söylemek, bunları tekrar etmek istemek.
- * Cinsler arasındaki farkları merak etmek.
- * Karşı cinsten birini rol gereği taklit etmek.
- * Hayvanların üremelerini incelemek.
- * Diğer çocukları ve yetişkinleri öpmek, onların kendisini öpmelerine izin vermek.

Tüm bu sayılanlar çocuğun gelişim düzeyine göre normal sayılabilecek davranışlardandır.

Abartılı Cinsel Davranışlarda Dikkatli Olunmalı

Çocuğunuzun yaptığı;

- Cinsel organıyla oynama,
- Sürtünme,
- Dudaktan öpme isteği,
- Memeleri veya genital bölgeyi elleme isteği,
- Karşı cinse sıkarak sarılma isteği,
- Soyunma ya da giyinme durumunu gözetleme isteği,
- Karşı cinse hiç ilgi göstermeme,
- Sıklıkla ve her ortamda mastürbasyon yapma isteği,
- Erkekse kız, kızsak erkek gibi davranma isteği,
- Cinsel konulara aşırı ilgi gösterme...

gibi çeşitli davranışların, gelişim dönemleri ve özellikleri ile cinsel gelişim bilgilerine bakarak normal olup olmadığını anlayabilirsiniz. Herhangi birini problem olarak tanımlamadan önce bazı noktalara dikkat edilmelidir: Bu noktalar ise; *zekâ gelişim düzeyine uygunluk, şiddet, sıklık ve sürekliliktir.* 2 yaşındaki bir çocuğın, başkalarının yanında külotunu indirerek tuvalete kadar koşması, 2 yaş zekâ düzeyi için uygun olabilir. Ancak aynı davranış 10 yaş zekâ düzeyi için uygun değildir. Bu davranış, takvim yaşı 10, zekâ yaşı 2 olan zihinsel engelli çocukta da görülebilir. Bu durum, bir davranışın zekâ düzeyine uygun olup olmadığına bakılarak anlaşılabilir.

Sağlıklı Bir Cinsel Kimlik Kazanması İçin Neler Yapılabilir?

“Engelim, Cinselliğime Engel Değil”

ocuklarınızın cinsel kimliklerini oluşturmaları oldukça önemlidir. Cinsel kimlik, kendi cinsiyetinin farkında olması, cinsiyetini kabul etmesi ve bundan dolayı mutlu olmasıdır.

Oysa her aile, çocuklarına kendi aile yapısı ve kültürü doğrultusunda bir cinsel eğitim vermek ister. Zihinsel engelli bireylerin yaşamlarındaki insanlar, içinde buldukları cinsel gelişim evresi hakkında bilgilendirilmelidir.

Diğer aile fertleri veya eğitimciler bu dönemlerde daha olumlu davranmalı, onu utandırmamalı, ayıplamamalı ve dışlamamalıdır. ocukla yakın ilişkide bulunan herkes, alınan önlem veya seçilen zm hakkında bilgilendirilmeli ve herkes aynı tutum ve davranışı sergilemelidir.

Zihinsel engelli ocuk ve gençlerde cinsel gelişim incelenirken takvim yaşları değil gelişim düzeyleri dikkate alınmalıdır. Örneğin; takvim yaşı 15, ancak zihinsel düzeyi 6 yaş olan bir genç cinsel organlar, göğüsler, bebeklerin nasıl doğduğu ile ilgili sorular sorabilir. Bu sorular altı yaş zihinsel düzeyi için beklenen normal sorulardandır. Bu ocuklara gelişimsel düzeylerine uygun eğitim ve tepkiler verilmelidir.

Sağlıklı Bir Cinsel Kimlik Kazanması İçin Neler Yapılabilir?

Zihinsel engelli çocukların genelde yaşıtlarından daha fazla cinsel ilgileri olduğu, daha fazla cinsel içerikli davranışları olduğu düşünölmektedir. Oysa bu çocuklar cinsel içerikli davranışların nerede, ne zaman, hangi durumlarda uygun olup olmadığını bilemedikleri için yani bir anlamda cinsel tipli davranışlarını kontrol edemedikleri için boye algılanmaktadırlar.

Engelli ocuklar, kadın ve erkek ayrımını insanların dış gorünüşlerine bakarak yaparlar. Bu nedenle erkek çocukların tipik erkek kıyafetleri, kız çocukların tipik kadın giysileri giymeleri cinsiyetlerini fark etmelerini kolaylaştırır.

ocuklarınızı içinde buldukları cinsel gelişim dönemi hakkında önceden bilgilendirin. Bu dönemde yaşayacakları değişimleri önceden onlara anlatın. Cinsel kimlik ve roller çocuğa uygun bir dille anlatılmalıdır. Gerekirse sağlık kuruluşlarından, psikolojik danışmanlardan ve özel eğitimcilerden bu konuda bilgi edinin.

Kız çocukları için önemli bir konu da adet görme (menstruasyon) dir. Kız çocukları gelişimlerine ve yaşlarına uygun olarak bu konu hakkında önceden mutlaka bilgilendirilmeli ve psikolojik olarak hazırlanmalıdırlar. Vücudunun artık büyüyüp olgunlaştığı için bu olayı yaşadığı, artık genç kızlığa adım attığı anlatılmalıdır. Bunun yanında bakım ve temizlik konusunda rehberlik edilmelidir. Bu dönemlerde nasıl ped kullanacakları öğretilmelidir. Anne bu alışkanlığı, banyoda oyuncak bir bebek üzerinde model olarak adım adım öğretmelidir.

Engelli Çocuklara Cinsel Eğitim Verirken Bazı Zorluklarla Karşılaşılmaktadır.

Örneğin bazı çocuklarla göz kontağı kurmada güçlük çekilebilir; bazıları konuşma problemi nedeni ile soru soramaz veya sorulan soruları cevaplayamazlar.

Ayrıca özrün tipi ve derecesine göre çok tekrar gerekebilir.

Bunların yanında bir konuya da dikkat edilmelidir. Bu çocuklara cinsel konularda eğitim verirken üstü kapalı bir anlatım, gizli kelimeler, yapmacık benzetmeler kullanılmamalıdır.

Somut, açık, net, onların yanlış yorumlamasına izin vermeyecek bir anlatım kullanılmalıdır.

Zihinsel engelli çocuk ve gençlerin giyim tarzına da dikkat edilmelidir.

Bazen takvim yaşı büyük engelli çocuklara çok bebeksi kıyafetler giydirildiği, saçlarının bebeksi bir modelde tarandığı görülmektedir.

Bu da çocukların çevre tarafından algılanışlarını etkileyebilmektedir. Aileler bu konuya dikkat etmelidirler. Tacizi, kötü niyeti algılamada zorlanan engelli bireyler, cinsel istismara uğrayabiliyorlar.

Eğitimcilerin yakındıkları konulardan biri de engelli öğrencinin cinsel içerikli küfürler etmesi, argo kullanması veya cinsel küfür niteliğinde hareketler yapmaktır.

Zihinsel Engelli Çocukların Cinsel İçerikli Küfürler Etmeleri ve Argo Kullanmalarının Nedenlerini Şöyle Sıralayabiliriz;

- Çocuk evde anne-baba, kardeşlerinden veya okulda arkadaşlarından duyuyor olabilir
- Kullandığı kelimenin anlamını bilmiyor olabilir
- Kullandığı kelimenin karşısındakini inciteceğini bilmiyor olabilir
- Söylemek istediği şey için uygun kelimeyi bulamamış olabilir
- Karşısındakini gerçekten kırmak, incitmek istiyor olabilir
- Anne-babasının ilgisini çekmek için kullanıyor olabilir.

Aslında hemen hemen tüm çocuklar küfür ya da argo sayılabilecek pek çok sözcük bilirler. Ancak zihinsel engelli çocuklar nerede kullanıp nerede saklayacaklarını denetleyemedikleri için daha çok kullanıyor gibi algılanabilirler.

Aileler öncelikle kendileri iyi modeller sunmaya dikkat etmelidirler. Çocuğun kelimenin anlamını bilip bilmediği ve biliyorsa neden kullanmak istediği gözlenmelidir.

İstenmeyen sözcük yerine kullanabileceği olumlu sözcük seçenekleri sunulmalıdır.

En İyi Eğitim; Yaşayarak Öğrenmedir

Bu nedenle ebeveynler özellikle mahremiyet, sınırlara saygı, argo ve küfürlü konuşma gibi konularda, söz ve davranışlarıyla rol modeli olmalı, çocuklarında görmeyi istemedikleri şeyleri kendileri de yapmamalıdır.

Cinsel İstismara Karşı Neler Yapılabilir?

Engelli çocuklar istismara en açık kesimden biridir. Çünkü, genellikle istenilenleri sorgulamadan yerine getirirler, bu nedenle kolaylıkla kullanılırlar ve cinsel tacize açıktırlar. İstismarı anlamlandırmayan, yapılan istismarı ifade edemeyen, gereksinimlerini karşılamak için bir başkasına ihtiyaç duyan ve zamanla bağımlılık geliştirip itaat etmeye başlayan bireyler istismarcı tarafından hedeflenen ilk gruptadır. Aynı zamanda değer görme/kabul görme gibi psikolojik gereksinimi olan bireylerin (hafif zihin engelli, down sendromlu) istismarcı tarafından kandırılmaya müsait oldukları biliniyor. Engelli çocukların etrafında, kendilerini ve yaşadıklarını yeterince ifade edememelerinden faydalanan art niyetli kişiler olabilir. Bu sebeple çocuklarımız cinsellik hakkında bilgilendirilmelidir.

Zihinsel engelli çocuk ve gençlerin cinsel yönden uyumsuz hâle gelmemeleri, istismara ve karmaşık cinsel saplantılara uğramamaları için, veliler ve eğitimciler şunlara dikkat etmelidir:

Çocuk ve gençler arası zararlı cinsel yakınlaşmaları önlemek için, zihinsel engelli gençler, kendilerine ait özel ve müstakil bir yatak odasına sahip olmalıdır.

Anne ve baba arasındaki cinsel ilişkiler, zihinsel engelli çocukların göremeyeceği ayrı bir mekânda olmalıdır. Çocuklar, anne ve babalarını, anadan doğma çıplak olarak görmemelidir.

Çocuklara, kendi cinsiyetlerine uygun düşmeyen kılık kıyafetler giydirilmemelidir.

Ayrıca, cinsiyetlerine ve gelişimine uygun düşmeyen davranış biçimleri de öğretilmemelidir.

Cinsel İstismara Karşı Neler Yapılabilir?

Ergenlik (buluğ) çağında görülen değişiklikler, açık, doğru ve onların anlayacağı lisan ve seviyede önceden anlatılmalı ve yeni dönemlerine hazırlıklı olabilmeleri için, kendilerine yardımcı olunmalıdır.

Evde cinselliği tahrik eden pornografik içerikli neşriyatın bulundurulmamasına dikkat edilmelidir.

Ailece, yani çocuklarla beraber televizyon seyredilirken, şiddet ve seks ihtiva eden programlardan kaçınılmalıdır.

Evlilik çağına gelmiş engellilerin evlendirilmeleri henüz gerçekleşmemiş ise, evlilik öncesi cinsellik konusunda ve ev içi sorumluluklar konusunda bilgilendirmeler yapılmalı.

Yoğunlaşan cinsel enerjilerini atabilmeleri için kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmelidir.

Zihinsel engelli gençlere, sosyal ilişkilerini ancak güvenilebilir kişi ve ortamlarda geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır.

Cinsel eğitim gereksinimlerinin yanında cinsel yolla bulaşabilecek hastalıklara karşı korunmaları da oldukça önemlidir. Bu konuda sade bilgiler verilmeli.

Tacizden Korunma

Engelli çocuklar istismara en açık kesimden biridir. Çünkü, genellikle istenilenleri sorgulamadan yerine getirirler, bu nedenle kolaylıkla kullanılırlar ve cinsel tacize açıktırlar.

Engelli çocukların etrafında, kendilerini ve yaşadıklarını yeterince ifade edememelerinden faydalanan art niyetli kişiler olabilir. Bu sebeple çocuklarımız cinsellik hakkında bilgilendirilmelidir.

“Özellikle zihinsel engelli çocuklar, ‘nasıl olsa bilemezler’ ya da ‘nasıl olsa kimseye anlatamaz’ düşüncesiyle kötü niyetli insanların hedefi olabilirler. İyi ya da kötü bir şey yapıp yapmadıklarını da bilemezler ve dolayısıyla hedef olarak seçilebilirler.

Engelli ya da engelsiz fark etmez, çocuklar ilkököl çağına kadar cinsel gelişim ile ilgili öğrenmesi gerekenleri öğrenmiş, beceri, kural ve davranışları edinmiş olmalılar.

Anaokulu, ilkököl ve özel eğitim öğretmenlerinin cinsel gelişim, cinsiyet eğitimi ve tacizden korunma eğitimini mutlaka alması gerekiyor.

Eğer çocuğunuz engelliye, özel eğitim için gönderdiğiniz eğitim kurumu; cinsel gelişim, cinsiyet eğitimi ve tacizden korunma yöntemlerini öğretecek donanımda öğretmenler çalıştırmalı. Siz bunu talep ettiğinizde özel eğitimin kurumunuz da bunu planlayacaktır.

Çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişim eğitiminin yanında, cinsel gelişim eğitimi alması çok önemli.

Tacizden Korunma

Tacizden korunmayı öğrenen çocuk, taciz etmemeyi de öğreniyor. Bu alanda eğitim almak için tereddüt etmeyin.

Aileler ve eğitimciler onlara mayo ile kapatılan yerlerin özel olduğu, hiç kimsenin buralara dokunmaması gerektiği çocuğa öğretilmelidir.

Tanımadığı insanlardan bir şey almamaları gerektiği, onları anne ya da babalarına götüreceklerini söyleyen kişilerle birlikte gitmemeleri gerektiği anlatılmalıdır.

İstemediği bir durum karşısında evet demek zorunda olmadığı “HAYIR” demesi gerektiği öğretilir.

Çocuğa iyi dokunuş, kötü dokunuş arasındaki fark öğretilmelidir. Kimsenin eteğine ya da pantolonuna dokunamaması gerektiği böyle bir durum yaşarsa anne-babasına ya da eğitimcisine haber vermesi gerektiği hakkında bilgilendirilmelidir.

Daire çizimi oyunu ile, kişiler arası ilişkiler ve fiziksel yakınlık dereceleri öğretilir.

Böyle bir konunun öğretiminin süresi zihinsel engel düzeyine bağlı olarak değişebilir. Fakat sabırla bu konular için her gün birkaç dakika ayrılmalıdır. Bu konularla ilgili çocuğunuzun anlayabileceği düzeyde resimli öyküler oluşturabilir ve anlatabilirsiniz. Çocuğunuzla öykü hakkında konuşup sorular sorabilirsiniz. Bunların dışında çocuğunuzun ilişki içinde olduğu her ortamı, her kişiyi dikkatle takip edebilirsiniz.

Tacizden Korunma

Engelli Cinsel İstismarı Nasıl Önlenebilir?

Engelli bireye sahip ebeveynler çocukların bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek için çaba göstermelidir böylelikle ihtiyaçları için bağımlı ve itaatkâr olmalarının önüne geçmiş istismarlara karşı önlem alınmış olur. Bunun için çocukların tüm gelişim alanlarını kapsayan eğitimi ön planda tutulmalıdır. Özellikle öz bakım becerileri gibi mahremiyet alanına giren konularda bireye ihtiyaçlarını tek başına karşılaması öncelikli öğretilmesi gereken konulardandır.

İstismara (tecavüz, taciz) maruz kalınmaması için kesinlikle çocukların ilişkide bulunduğu kurum ve yakın çevre kontrol altına alınmalıdır. Olumsuz gelişmelere zemin hazırlayabilecek her türlü şartlardan kaçınılmalıdır.

Yabancıyı Ayırt Etme: Tanıdık olan yakınları ve “yabancıları ayırt etme” becerileri öğretilmeli. Tanıdık-yabancı kavramı öğretildikten sonra gizlilik, örtülülük ve dokunulmazlık çalışması başlatılabilir.

Örtülülük : Pedagojik gelişimine uygun şekilde giyinme ve cinsel bölgelerin her zaman örtülü olmasıdır. Teşhir içeren transparan, şeffaf, dar vb. riskli kıyafetler çocuğa, ergene giydirilmemeli.

Tacizden Korunma

Dokunulmazlık: Bedenin başkası tarafından dokunulamaz olmasının öğretilmesidir.

Kişisel Mahremiyet Alanı: Çocuğun kol mesafesi olarak hesaplanabilir. Daire çizimi oyunu ile mahremiyet sınırları öğretilir.

İzin İsteme: İzinsiz teması önleyen ve kişisel mahrem alanın ihlalini önleyen bir davranıştır. İzinsiz temas, tanıdık olmayan biri tarafından gerçekleştiriliyorsa iyi niyetli olmadığı öğretilir. Bu nedenle izinsiz teması reddetme ve bildirimde bulunma konusunda bilinçlendirilmeli.

Dokunma : İyi dokunma-kötü dokunma kavramı öğretilmeli. İç çamaşırı veya mayo bölgesine yönelik dokunmaların kötü dokunmalara girdiği örneklerle anlatılmalı. Dudaktan öpme ve mahrem yerlerin öpülmesi de kötü dokunma kapsamına girdiği öğretilmeli.

Bildirme: Tacizcilerinin çoğu şu cümleleri kullanır: “Annene babana bunu söylersen sana kızar, seni döver, sakın kimseye söyleme bu bizim sırrımız olsun”.

Ebeveynler çocuğa, “Anne-baba arasında bazı konularda sır olmaz” ebeveynlerden birine söyleyebilmeli. “Sus bakayım, nereden çıktı öyle şeyler”, “Nereden duyuyorsun bunları bakayım terbiyesiz” dersiniz çocuk bitti. Çocuk bir daha hiçbir şey sormaz, başka kaynaklara yönelir.

Çocuğun dokunulmama hakkının olduğu ve kendisini rahatsız eden kötü bir dokunma gerçekleşirse buna hayır deme hakkının bulunduğu ve ailesine hemen bildirmesi gerektiğini özellikle vurgulanmalıdır.

Cinsel İstismar Sonrası Zihinsel Özürlü Çocuğa Sahip Ebeveynin Yapması Gerekenler Őunlardır:

Çocuğa zaman ayırın ve çocuk konuşmak istediğinde onunla rahat konuşulabilecek bir ortam yaratın. Konuşmak istemeyen çocuğu, zorlamayın.

Çocuk, istismar hakkında konuşurken, soğukkanlı, anlayışlı ve şefkatli olmaya özen gösterin; çocuğu suçlayıcı ve yargılayıcı tutumlardan sakının.

İstismar sonrası içe dönük davranışlar sergileyen çocuğun duygularını ifade etmesine yardımcı olacak etkinlik ortamları hazırlayın.

Onunla birlikte, onun hoşlandığı etkinlikleri yapın. (Oyun oynamak, sinemaya gitmek, parka gitmek vb.)

Őartlar ne olursa olsun onu sevdiğinizi ve her zaman ona destek olacağınızı ifade edin ve çocuğun kaybettiği güveni kazandırmaya çalışın.

Çocuğu, yaşadığı olayları hatırlatacak ortamdan ve eşyalardan, konulardan uzak tutmaya çalışın.

Bütün bu çalışmalar planlanırken bir uzmandan yönlendirme konusunda destek almak ilerde karşılaşılabilecek problem davranışların önlenmesi açısından önemlidir.

Dokunulmayası Yasak Olan Özel Bölgeler

Özetleyecek olursak;

Çocukların ve bireylerin cinsellikle ilgili sorularına cevap vermeyi reddetmemeli, gerekli bilgiler cinsel gelişim evrelerine, zihinsel gelişim düzeyine uygun olarak ve zamanında verilmelidir.

Cinsellikle ilgili sorular yalın, doğru ve yeterli olarak cevaplanmalıdır. Bu çocuklara cinsel konularda eğitim verirken üstü kapalı bir anlatım, gizli kelimeler, yapmacık benzetmeler kullanılmamalıdır. Somut, açık, net, onların yanlış yorumlamasına izin vermeyecek bir anlatım kullanılmalıdır.

Bireyin anlayabileceği düzeyde eğitim verilmeli, her şey öğretilmeye çalışılmamalıdır. Bu çocuklara yönelik cinsel eğitimin şekillenmesinde çocuğun genel anlamda vücudunu cinsel ağırlıklı olarak tanıma çalışması yapılmalıdır.

Biyolojik yönden tanımadaki genel amaç, çocuğun cinsel farklılıklar ve benzerlikleri tanımasıdır. Buna yönelik yapılacak çalışmalar model alınarak, ayna kullanarak, yazılı görsel materyallerden faydalanılarak yapılabilir. Buradaki amaç; kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları kavrayabilmesi, kızların regl dönemini, erkeklerin gece boşalmalarını algılayabilmesini sağlamaktır.

Teşhir içeren transparan, şeffaf, dar vb. riskli kıyafetler giydirilmemeli.

Kız ve erkeklere yönelik ayrı odaların düzenlenmesi gerekmektedir. Engelli bireyin ayrı bir odası olmalı. Anne babası ile aynı odayı ve yatağı paylaşmamalı.

Ergenlik öncesi dönemdeki çocuğa, yaşayacağı cinsel ve bedensel gelişimler hakkında bilgi verilmelidir.

Özetleyecek olursak;

Enerjisini uygun biçimde harcayabileceği oyun ve spor aktivitelerine yönlendirilmelidir. Öz güvenini pekiştirecek (el becerileri , müzik, resim vb) aktivitelere yönlendirilmelidir.

Mevsimlere göre giyinme (ortama ve ihtiyaca yönelik giyinme), hijyenik bakım(tüy temizliği, düzenli banyo yapma) konusunda sürekli ve düzenli olarak eğitilmelidir.

Ön ergenlik döneminde cinsel davranışlara yönelik ana davranışlardan biri ereksiyon ve uyarılma halinin süreklilik arz etmesi ve bir boşalım sağlanamamasıdır. Böyle durumlarda; bireyin bireysel özellikleri dikkate alınarak, davranıştan aldığı haz engellenmeden davranışı yaptığı ortamın kontrol altına alınması gerekmektedir. Cinsel gereksinimi gidermeye yönelik bir yöntem olarak masturbasyon yapacağı mekan konusunda çocuğu eğiterek cinsel doyumun banyoda giderilmesi öğretilmeli.

Çocuğun algısını başka alanlara kanalize etmek gerekir. Yoğun masturbasyon davranışında bulunan ve bunu alışkanlığa dönüştüren engelli çocuğun sportif ya da sanatsal aktivitelere yöneltilmesi uygun olacaktır.

Diğer yandan bu çocukların ergenlik döneminde karşı cinse olan arzuları, kendini ve olayı ifade edememesinden kaynaklanan cinsel istismar önemli bir toplumsal sorundur. Bu çocukların özellikleri ve cinsel rahatlıkları göz önüne alınarak gözlem altında olmaları, tacize karşı güven çemberi çalışmasının öğretilmesi, çok fazla fiziksel temas kurmadan sevginin belli edilmesi, tanıma-tanıma çalışması yaptıktan sonra tanımadığı ve istemediği insanların kendisine dokunmasına izin vermemesi gerektiği çalışılmalıdır.

Çocuklarımızla sık sık konuşmalı, sohbet etmeli ve gün içinde neler yaptığını sormalıyız.

Anne ve babalar olarak; onlara vakit ayırmalı, onları yargılamadan dinlemeli, sorunları ile yakından ilgilenmeli, istismarlara karşı hem güvenliğini korumalı hem de özerkliğini desteklemeliyiz.

REFERANSLAR

- Psikolog -Terapist Kemal Özcan, “Zihinsel Engelli Çocuk Ve Ergenlerde Cinsel Eğitim” isimli sunusu
- Doç. Dr. Ergül Aslan, Eda Cangöl, Pelin Palas Karaca, “Engelli bireylerde cinsel sağlık” isimli derleme
- Dr. Emine Öncü, Gamze Aktaş, Sümbüle Köksoy Vayısoğlu, Esra Karakuş, “Zihinsel engelli ergenlerin cinsel gelişim özellikleri ve ailelerin yaşadığı güçlükler: Tanımlayıcı çalışma” isimli araştırma makalesi
- Uzman Psikolog Arzu Yurdakul, “Engelli Ergenler ve Cinsel Eğitim” isimli dergi makalesi
- Özel Eğitim Uzmanı Erdi Kanbaş, “Zihinsel Engelli Çocuklarda Cinsel Eğitim” isimli yazısı
- Prof.Dr. Ali Seyyar, “Zihinsel Özürlülere Yönelik Özel Cinsel Eğitim ve Bazı Öneriler” isimli yazısı
- Prof.Dr. Ali Seyyar, “Ebeveynler Zihinsel Engelli Çocuklarına Nasıl Cinsel Eğitim Verebilir?” isimli yazısı - Hakan Şatıroğlu, “Zihinsel Engellilerde Cinsel Yaşam ve Sağlık” isimli yazısı
- Özel Eğitim Uzmanı Çetin Özbey, “Otizm ve Otistik Çocukların Eğitimi” İnkılap Kitabevi, 2005
- F. Eda Yılmaz, Engellilerde Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Programları, Akademisyen Kitabevi, 2015
- Psikolojik Danışman Esen Acarer, “ Özel Eğitimde Cinsellik Kavramı” isimli yazısı
- Pınar Yavuz, “Görme Engelli Çocuklar Ve Cinsel Eğitim” isimli yazısı
- Psikolog Elif Tutkun, “Engelli Bireyde Cinsellik” isimli yazısı
- Hakan Saday, “Engellilerde Cinsel İstismar” isimli yazısı
- Esra Polatoğlu, “Zihin Engellilerde Cinsel Gelişim ve Eğitim” isimli derleme yazısı
- Editör Dr. Didem Güven, Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Kapsamlı Cinsellik Eğitimi, Eğiten Kitap
- Sinan Tarkan Aslan, Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Anne - Baba El Kitabı Serisi: İşitme Yetersizliği, Eğiten Kitap,
- Dr. Özge Ünlü, Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Teknoloji Destekli Eğitimin Etkileri, Eğiten Kitap,
- Ali Rıza Soyaslan, Mustafa Örki, Engellilerde Cinsel Gelişim, Egemen Yayınları, 2020

Yararlanılan Web Linkleri

<https://www.zicev.org.tr/egitim-yontemleri/ozel-egitim/zihinsel-engelli-cocuklarda-cinsel-egitim>
www.ozida.gov.tr

www.sosyalhizmetuzmani.org

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/886264>

<https://ozelaktifcocuk.com/ozel-egitimde-cinsellik-kavrami/>

<https://www.antalyameleklerozelegitim.com/engelli-cocuk-ve-genclerin-cinsel-egitimi/>

https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/58/gorme_engelli_cocuklar_ve_cinsel_egitim

<https://www.artirehabilitasyon.net/engelli-bireyde-cinsellik.html>

https://jag.journalagent.com/androloji/pdfs/AND_2013_53_141_146.pdf

<https://yagmurcocuklar.net/danismanlik/engelli-bireyde-cinsellik/>

<https://www.ozeldersimiz.com.tr/zihinsel-engelliler-ve-cinsellik/>

<https://www.mirathaber.com/ebeveynler-zihinsel-engelli-cocuklarına-nasil-cinsel-egitim-verebilir/>

<https://www.adanahabermerkezi.com/guncel/engellilerde-e-tacizden-korunma-ve-cinsel-egitim-h36564.html>

<http://www.manisaab.gov.tr/blog/2019/12/14/ka2-yetiskin-egitimi-projemiz/>

<https://www.hakansaday.com/single-post/2018/04/13/engellilerde-cinsel-i%CC%87stismar>

Kestel Rehberlik Araştırma Merkezi

Adres: Vanimehmet, Musa Coşkun Sk. No:2A,
16450 Kestel/Bursa

Telefon: (0224) 372 90 38

Web site: <https://kestelram.meb.k12.tr/>